ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2561

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
THE TEACHING SUPERVISORS' OPINIONS ON THE QUALIFICATIONS OF THE PRE-SERVICE TEACHERS IN THE SCHOOLS

นภสร ศิริเจริญศรี[1] และ อาทิตย์ ขวัญเขียน[2]
Naphasorn Siricharoensri[1] and Artit Khwankhian[2]

[1] นักวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, [2] เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครู

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาร่วมผลิตบัณฑิต ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2560 จำนวน 438 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสำรวจให้กับประชากร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าร้อยละ (%) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามี 9 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านความเป็นครู นักศึกษาควรมีคุณสมบัติด้านความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน (2) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นักศึกษาควรมีจริยธรรม คุณธรรม และความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ (3) ด้านภาษาและเทคโนโลยี นักศึกษาควรใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานได้ (4) ด้านการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาควรสามารถเลือกใช้ พัฒนา และสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน (5) ด้านจิตวิทยา นักศึกษาต้องสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน (6) ด้านการวัดและประเมินผล นักศึกษาสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ (7) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน นักศึกษาสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ (8) ด้านการวิจัย นักศึกษาสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียน (9) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี นักศึกษาสามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, ครูพี่เลี้ยง, คุณสมบัติ, นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

[1] Corresponding Author: napat05@hotmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research was to investigate the opinions of the teaching supervisors on the pre-service teachers' qualifications of the Faculty of Education, Khon Kaen University.

The instrument used in the study were: the opinions of teaching supervisors on the pre-service teachers' qualifications. The sample group of this research consisted of 438 teaching supervisors of the Faculty of Education, Khon Kaen University in academic year 2017. The statistics used in data analysis were mean ($\overline{X}$), percentage (%), and standard deviation (S.D.).

The research findings were the following:

According to the pre-service teachers' qualifications were 9 sections as follows: (1) In terms of being a teacher, the pre-service teachers should have the qualities of loving kindness and good wishes towards students. (2) In terms of desired characteristics aspect, the pre-service teachers should be ethical, moral and honest in the profession. (3) In terms of language and technology, the pre-service teachers could use basic computer programs. (4) In terms of learning Management, pre-service teachers could develop and create materials and organize activities for student learning in learning management aspect. (5) In terms of the psychology, they could advice and help students. (6) In terms of the measurement and evaluation, pre-service teachers also could apply assessment results to improve and manage learning. (7) In terms of classroom Management, pre-service teachers were able to communicate effectively in classroom management aspect. (8) In terms of research, pre-service teachers could do research to improve learning, teaching and developing students. (9) In terms of the innovation and technology, pre-service teachers could find a variety of learning resources in order to promote student learning.

KEYWORDS: Opinions, Teaching Supervisors, Qualifications, Pre-Service Teachers

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกลไกหลักและเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาชาติและความสามารถในการเชื่อมโยงกับนานาชาติ และยังถือเป็นการลงทุนที่ดีที่สุดสำหรับการสร้างความมั่งคั่ง ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนภายในประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดให้มีเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการ ความสามารถพิเศษของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และต้องมีการส่งเสริมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พร้อมทั้งจัดการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และต้องส่งเสริมให้เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายของครูว่าคือ บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ครูจึงเป็นทรัพยากรและปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนการสอนที่จะส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดี ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความสุขขณะที่ได้อยู่สถานศึกษา ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องศาสตร์การสอน ที่ว่าด้วยการเรียนรู้และการสอน การฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีความชำนาญในการสอน โดยอาศัยความรู้ด้านจิตวิทยา วิธีการและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถนำศาสตร์และศิลป์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้เต็มที่ (ณัฐฐา สววิบูลย์, 2553) ลักษณะของครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน สามารถใช้ศิลปะวิทยาการหลายๆ ด้าน มีเทคนิควิธีการสอนที่ดี สอนสนุก ชัดเจน ใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนที่ทันสมัย ปรับการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับอาชีพ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม รักศรัทธาต่ออาชีพ มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ผู้เรียน วิธีการเรียนการสอน และเพื่อร่วมอาชีพ รวมถึงชุมชน (สุวัฒน์ งามยิ่ง, 2547) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมต้องการให้การศึกษามีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ครูต้องมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา จากที่เคยให้นักเรียนคิดตามครู ครูต้องให้นักเรียนรู้จักคิดได้ด้วยตัวเอง และบทบาทของครูในยุคใหม่คือ ส่งเสริมและสนับสนุน แนะแหล่งความรู้ให้และส่งเสริมความรู้ รวมทั้งคัดกรองความรู้ให้ผู้เรียน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันผลิตครูที่มุ่งพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมทางการศึกษาและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคม และประเทศชาติ มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตร และระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ พร้อมทั้งคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาที่กอปรด้วย วิทยา จริยา ปัญญา และการวิจัย มุ่งมั่นในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาทุกระดับให้เป็นครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณธรรม และความเป็นเลิศทั้งศาสตร์และศิลป์ การจะได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องมีการศึกษาหาความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎี และต้องมีการฝึกปฏิบัติที่มุ่งพัฒนาทักษะวิชาชีพครูให้มากเพียงพอ จนสามารถทำหน้าที่ของครูได้เป็นอย่างดี ทำให้มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการทำงานอันจะนำไปสู่ความรัก ความศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง (ศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550) ซึ่งหลักสูตรที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามข้อกำหนดของคุรุสภาที่ว่าด้วยโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา หลักสูตร 5 ปี โดยกำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต และในหมวดวิชาชีพครูที่กำหนดหน่วยกิตให้มีไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต ซึ่งจะต้องกำหนดให้มีเนื้อหาความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามที่กำหนดในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของ

วิชาชีพ พ.ศ. 2548 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548) และประกอบด้วยสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้จัดตั้งศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ ดูแล และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาในหมวดวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่นักศึกษาต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา ศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครูจะทำหน้าที่บริหารจัดการและประสานงานระหว่างสถานศึกษาในเครือข่ายร่วมผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับนักศึกษาปฏิบัติการสอนและอาจารย์ประจำคณะ เพื่ออำนวยความสะดวกระหว่างการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา พร้อมทั้งการกำกับติดตามการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาปฏิบัติการสอน

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างมากต่อนักศึกษาครู เนื่องจาก 1 ปีการศึกษานักศึกษาต้องปฏิบัติงานทั้งในด้านการสอน และปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษา เช่น งานธุรการ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน การดูแลนักเรียนในฐานะครูประจำชั้น เป็นต้น ซึ่งต้องทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เนื่องจากครูพี่เลี้ยงมีความใกล้ชิดกับนักศึกษาปฏิบัติการสอน เพราะทำหน้าที่ดูแล แนะนำ และให้คำปรึกษากับนักศึกษาปฏิบัติการสอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการปฏิบัติการสอน และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งทางด้านการสอนและการปฏิบัติงาน ด้านอื่นๆ ในสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษารุ่นต่อไป ก่อนที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติการสอนบังเกิดผลและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อนักศึกษา นักเรียน และสถานศึกษา ต่อไป

คำถามการวิจัย

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึก ความเชื่อและการตัดสินใจต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยอาศัยฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของครูพี่เลี้ยงแต่ละคน

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูผู้สอนในสถานศึกษาเครือข่ายร่วมผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหน้าที่ในการดูแล แนะนำ และให้คำปรึกษา ทั้งในด้านการสอน ด้านความประพฤติ และด้านการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ให้กับนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2560

นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2560 ที่ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ปฏิบัติการสอนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ในสถานศึกษา ที่มีคุณสมบัติตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาปฏิบัติการสอน อันเป็นคุณลักษณะที่สถานศึกษาต้องการ โดยมีทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นครู ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านภาษาและเทคโนโลยี ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านจิตวิทยา ด้านการวัดและประเมินผล การบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการวิจัย ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การสอนของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษาในเครือข่ายร่วมผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี และทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษาปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2560 จำนวน 438 คน จาก 116 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรตาม คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการแบบเติมข้อความในช่องว่าง และแบบมาตราส่วนประมาณ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1สถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ ประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ วุฒิการศึกษา และประเภทของโรงเรียนที่สังกัด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาครู โดยมีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน

5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานบัณฑิตหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ตามที่คุรุสภากำหนด

2) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3) นำเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไข

4) นำเครื่องมือที่ได้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการแจกแบบสำรวจให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนมิถุนายน 2560 จำนวนทั้งหมด 438 ชุด ซึ่งการการแจกแบบสำรวจแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยช่วงแรกที่แจกแบบสำรวจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง และครูผู้ประสานงานในสถานศึกษาในเครือข่ายร่วมผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 338 ชุด และช่วงที่ 2 แจกแบบสำรวจให้กับกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 100 ชุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลของการสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีตัวแปรเป็นความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ จะถูกนำมาลงรหัส (Coding) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณค่าต่างๆ ทางสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจรายข้อคำถามใช้การแจกแจงความถี่และการคิดค่าร้อยละ ซึ่งการแปลผลจะพิจารณาจากค่าร้อยละและความแตกต่างของค่าร้อยละในแต่ละข้อคำตอบ

2) การวิเคราะห์คะแนนคำตอบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในแต่ละข้อของคำตอบเป็นการคิดค่าคะแนนโดยมีเกณฑ์ การให้คะแนนคำตอบแต่ละข้อ ดังนี้

มากที่สุด	เท่ากับ	5 คะแนน
มาก	เท่ากับ	4 คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3 คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1 คะแนน

3) เกณฑ์การแปลความหมายในการพรรณนาข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ของระดับความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน มีดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการแจกแบบสำรวจแบบสำรวจความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งหมด 438 ชุด โดยได้รับแบบสำรวจกลับมาทั้งหมด 307 ชุด คิดเป็นร้อยละ 70.09 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน

คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความเป็นครู	4.76	0.12	เห็นด้วยมากที่สุด
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.75	0.11	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ภาษาและเทคโนโลยี	4.64	0.22	เห็นด้วยมากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้	4.74	0.01	เห็นด้วยมากที่สุด
5. จิตวิทยา	4.70	0.07	เห็นด้วยมากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4.70	0.07	เห็นด้วยมากที่สุด
7. การบริหารจัดการชั้นเรียน	4.64	0.07	เห็นด้วยมากที่สุด
8. การวิจัย	4.53	0.03	เห็นด้วยมากที่สุด
9. นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.64	0.16	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสามารถแสดงให้อยู่ในรูปแผนภูมิแท่งเพื่อแสดงความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

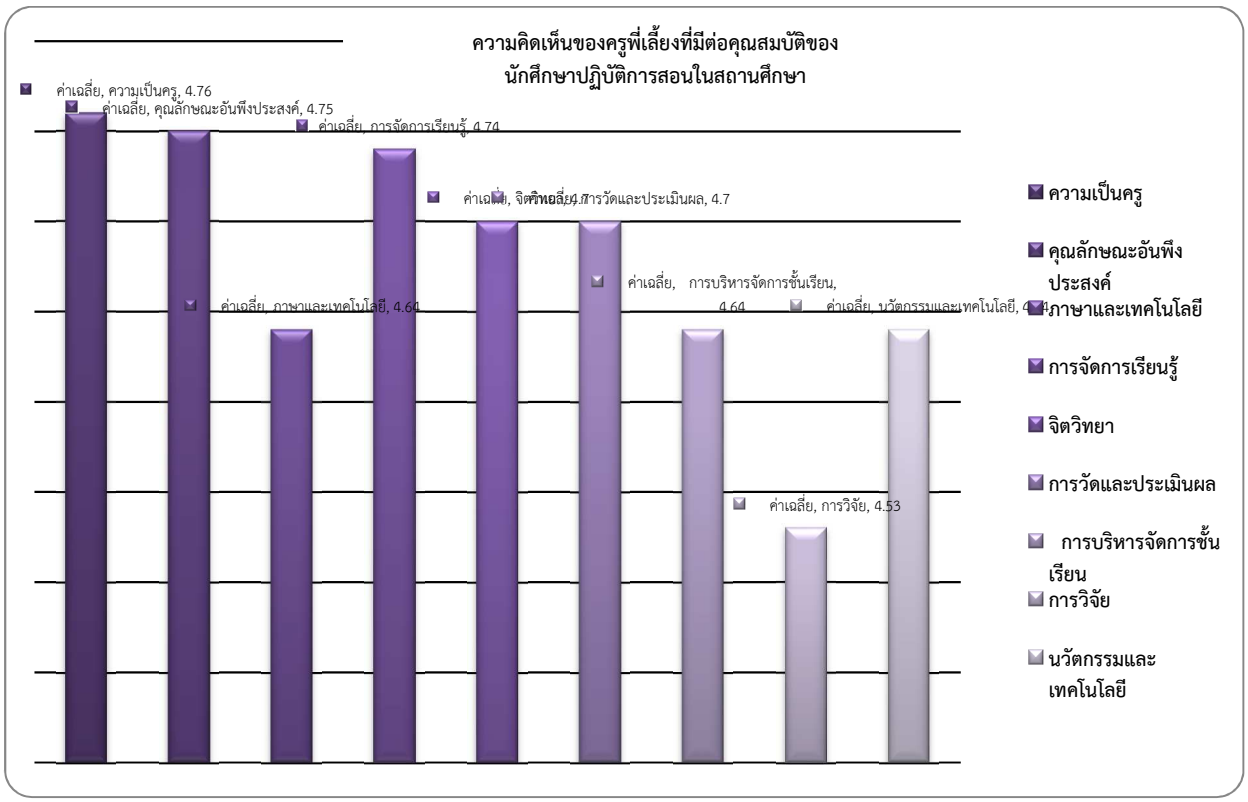

ภาพที่ 1 ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\overline{X}$ > 4.50) ดังนั้น นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติ 9 ด้าน ประกอบด้วย ความเป็นครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จิตวิทยา ภาษาและเทคโนโลยี การบริหารจัดการชั้นเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการวิจัย เพื่อให้การปฏิบัติการสอนของนักศึกษาในระหว่าง 1 ปี การศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนจะสามารถเรียงลำดับคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้ดังนี้

ตารางที่ 2 คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน

คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน	$\overline{X}$	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นครู	4.76	เห็นด้วยมากที่สุด
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.75	เห็นด้วยมากที่สุด
การจัดการเรียนรู้	4.74	เห็นด้วยมากที่สุด
การวัดและประเมินผล	4.70	เห็นด้วยมากที่สุด
จิตวิทยา	4.70	เห็นด้วยมากที่สุด

ตารางที่ 2 คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน (ต่อ)

คุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอน	$\overline{X}$	ระดับความคิดเห็น
ภาษาและเทคโนโลยี	4.64	เห็นด้วยมากที่สุด
การบริหารจัดการชั้นเรียน	4.64	เห็นด้วยมากที่สุด
นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.64	เห็นด้วยมากที่สุด
การวิจัย	4.53	เห็นด้วยมากที่สุด

คุณสมบัติด้านความเป็นครู เป็นคุณสมบัติด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านความเป็นครูประกอบด้วย ความรัก ความเมตตา และปรารถนาดีต่อนักเรียน ความอดทนและความรับผิดชอบ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ ศรัทธาในวิชาชีพครู และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.75) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประกอบด้วย ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางวิชาการอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีจริยธรรม คุณธรรมและความซื่อสัตย์ในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัยและค่านิยมที่ดี เสียสละ อุทิศตนและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้อย่างน้อย 1 ภาษา มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ มีจิตสำนึกในการใฝ่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานตามกำหนดเวลาของสถานศึกษา ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา แสดงความสนใจและเอาใจใส่ต่อนักเรียน สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียน กระตุ้นนักเรียนให้มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรมรับผิดชอบในหน้าที่และร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษามีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียนและผู้ร่วมงาน มีบุคลิกภาพและการแต่งกายที่เหมาะสม และอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมาย

ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.74) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความสามารถในการจัดทำแผนการเรียนรู้ ความสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน ความสามารถในการเลือกใช้ พัฒนา และสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ด้านการวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.70) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านการวัดและประเมินผลประกอบด้วย ความสามารถในการวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง และความสามารถในการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ด้านจิตวิทยา ($\overline{X}$ = 4.70) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านจิตวิทยาประกอบด้วย ความเข้าใจในธรรมชาติของนักเรียน ความสามารถในการช่วยเหลือนักเรียนให้เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน ความสามารถในการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน และความสามารถในการส่งเสริมความถนัดและความสนใจของนักเรียน

ด้านภาษาและเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.64) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านภาษาและเทคโนโลยีประกอบด้วย ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมาย ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ และความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานได้

ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ($\overline{X}$ = 4.64) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนประกอบด้วย การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ ความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ ความสามารถในการการประสานประโยชน์ของทุกคนในชั้นเรียน และความสามารถในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียน

ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.64) โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความสามารถในการเลือกใช้ออกแบบ สร้างและปรับปรุงนวัตกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความสามารถในพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และความสามารถในการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

และด้านการวิจัย ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด **($\overline{X}$ = 4.53)** โดยลักษณะที่แสดงถึงคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านการวิจัยประกอบด้วย ความสามารถในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าในมุมมองของครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นผู้ดูแลนักศึกษาปฏิบัติการสอนตลอดการฝึกปฏิบัติการสอน คุณสมบัติทั้ง 9 ด้านมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปฏิบัติการสอนและยังครอบคลุมไปถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านความเป็นครู ซึ่งเป็นคุณสมบัติด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของคุณสมบัติด้านอื่น ๆ อาจเป็นเพราะคุณสมบัติด้านความเป็นครูเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานของผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครู ซึ่งองค์ประกอบของคุณสมบัติด้านความเป็นครูที่นักศึกษาปฏิบัติการสอน ประกอบด้วย ความรัก ความเมตตาและปรารถนาดีต่อนักเรียน ความอดทนและความรับผิดชอบ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ ศรัทธาในวิชาชีพครู และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ถ้าหากนักศึกษาปฏิบัติการสอนขาดคุณสมบัติขั้นพื้นฐานด้านนี้ อาจส่งผลให้คุณสมบัติด้านอื่น ๆ บกพร่อง และส่งผลให้การปฏิบัติการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ขาดประสิทธิภาพตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวี เวทวงค์ (2545) ที่ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีเด่นที่สำคัญเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ความเป็นประชาธิปไตย บุคลิกภาพที่เหมาะสม การพัฒนาตนและเพื่อนครู การะจัดกระบวนการเรียนรู้ และมนุษยสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยจะเห็นว่าคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนด้านการวิจัย เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบจากคุณสมบัติทั้ง 9 ด้านของนักศึกษาปฏิบัติการสอน แต่ถึงแม้ว่า

จะเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ระดับความคิดเห็นก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกับคุณสมบัติด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ครูพี่เลี้ยงเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการทำวิจัยที่เป็นการวิจัยในชั้นเรียน และคาดหวังว่านักศึกษาปฏิบัติการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลการวิจัยนั้นไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) ที่ได้กล่าวถึงการวิจัยในชั้นเรียนว่า การวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ทำให้เห็นถึงเครื่องมือในการปรับปรุงการสอนของครูเปลี่ยนไปจากการฝึกอบรมเป็นการใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ตัวครูเป็นนักวิจัย พื้นที่ในการวิจัยคือชั้นเรียนของครูหรือโรงเรียนที่ครูปฏิบัติการสอนอยู่ และยังสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้สมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 หมวด 1 ผู้ประกอบวิชาชีพครูมีสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้ ข้อ 13. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะประกอบด้วย (3) การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณสมบัติของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว โดยจัดการฝึกอบรมให้ทันยุคสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียน หรือให้ความรู้แก่นักศึกษาก่อนที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติการสอนของนักศึกษามีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัญหาในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อนำไปการวางแผนพัฒนานักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และและ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

ณัฐฐา สววิบูลย์. (2553). **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน รายวิชา INT212 (การออกแบบภายใน 2) สาขาวิชาการออกแบบภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์**. ในรายงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเพพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). สกศ. เดินหน้าระดมแนวคิดยกระดับการศึกษาชาติสู่การปฏิบัติ. **วารสารการศึกษาไทย, 11**(118), 6-10.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). **กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน**. ขอนแก่น: เพ็ญพรินติ้ง.

วิภาวี เวทวงศ์. (2545). **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะของครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครู. (2550). **คู่มือปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2557**. ขอนแก่น: แอนนาออฟเซต.

สุวัฒน์ งามยิ่ง. (2547). **คุณลักษณะครูที่ดีของครู- อาจารย์วิทยาลัยสารพัดช่างสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 ภาคกลาง 5**. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๔๘.** กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). **รายงานผลการศึกษาสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิต.